

Неофициален превод от английски език

Становище на УНИЦЕФ

Децата под минималната възраст за наказателна отговорност и Законопроектът за отклоняване от наказателно производство на непълнолетни лица

УНИЦЕФ подкрепя процеса на реформа на системата за детско правосъдие в България и оценява високо предложените законодателни промени като важна стъпка в посока на закрепване на ръководните принципи за третиране на децата в конфликт със закона и пълно въвеждане на гаранциите за справедлив процес. Действащата законодателна рамка все още не е синхронизирана напълно с европейските и международни стандарти и по-специално: Конвенцията на ООН за правата на детето (КПД), Минималните правила на ООН за администриране на правосъдието по отношение на непълнолетни (Пекински правила); Насоките на ООН за превенция на детската престъпност (Насоките от Рияд); Правилата на ООН относно непълнолетните лица лишени от свобода (Хавански правила); Директива 2016/800/ЕС относно процесуалните гаранции за деца, заподозрени или обвинени в наказателни производства (Директива 2016/800/ЕС; Европейските правила за непълнолетни правонарушители обект на санкции и мерки.

В тази връзка проектът на Закон за отклоняване от наказателно производство на непълнолетни лица, както и предложенията за изменение и допълнение на Наказателния и Наказателно-процесуалния кодекс са постижение за правителството на Република България и българското общество.

В съответствие със задълженията на България по международни договори, новото законодателство предвижда ясна уредба на минималната възраст за носене на наказателна отговорност (14 г) и третирането на децата, извършили статусни нарушения. Малолетните и децата със статусни нарушения вече няма да бъдат обект на възпитателни мерки, а на подкрепа и мерки за закрила. Промяната е в пълно съответствие с международните стандарти за разлика от действащата уредба, която им противоречи. Децата под 14 г. и децата, извършили статусни нарушения или т.нар. противообществени прояви не могат да бъдат обект на наказателни санкции. Сериозно несъответствие с международните стандарти е и възможността за налагане на най-тежките мерки, предвидени в действащия Закон за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните – настаняване в социално-педагогически интернат и настаняване във възпитателно училище-интернат, които по същество представляват лишаване от свобода. Третирането на децата под 14 години по този начин е нарушение на чл. 40, параграф 3а на КПД:

3. Държавите - страни по Конвенцията, се стремят да съдействат за създаването на закони, процедури, органи и институции, имащи непосредствено отношение към деца, заподозрени, обвинени или признати за виновни в нарушаване на наказателния закон и по-специално:

а) за установяване на минимална възраст, под която да се приема, че децата не са в състояние да нарушават наказателния закон;

В своя Общ коментар относно детското правосъдие Комитетът на ООН за правата на детето (Комитетът) дава следната насока за децата под минималната възраст за наказателна отговорност: „При необходимост по отношение на тези деца могат да се предприемат специални мерки за закрила, които да са в техен интерес“¹. В допълнение Комитетът изисква от държавите-страни по Конвенцията да „информират с конкретни подробности Комитета в своите доклади по какъв начин се отнасят към деца под минималната възраст за наказателна отговорност, определена от техните закони, когато бъде преценено, че са нарушили наказателното право, или се твърди, или бъдат обвинени, че са го нарушили, и какви видове законови ~~предпазни механизми са налице за да се гарантира честното и справедливо~~ отношение към тях, както и към децата на или над минималната възраст за наказателна отговорност“².

Комитетът в своите наблюдения и препоръки за България по отношение на системата за детско правосъдие е последователен в своите препоръки през 2008 г (параграф 69 (б), CRC/C/BGR/CO/2) и отново през 2016 г (параграф 58, (г), CRC/C/BGR/CO/3-5), посочвайки необходимостта от премахване на термина „противообществена проява“, който регламентира и налагането на възпитателни мерки на деца под 14 години.

Въпреки това този термин все още съществува и деца продължават да бъдат дискриминирани и третирани несправедливо за деяния, които трябва да бъдат адресирани чрез социални мерки и мерки за подкрепа. Новото законодателство премахва термина, насочвайки децата под 14 и децата със статусни нарушения именно към мерки за подкрепа и закрила и в съответствие с международните стандарти създава условия за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки само за децата над минималната възраст за наказателна отговорност, които са заподозрени, обвиняеми или подсъдими за нарушаване на наказателния закон.

Имайки предвид стандартите, заложили в КПД, както и тълкуването и насоките на Комитета на ООН за правата на детето, всяка препоръка и становище за включване

¹ Комитет на ООН по правата на детето, Общ коментар № 10 „Правосъдие спрямо ненавършили пълнолетие лица“, CRC/GC/10, 2007, параграф 31.

² Комитет на ООН по правата на детето, Общ коментар № 10 „Правосъдие спрямо ненавършили пълнолетие лица“, CRC/GC/10, 2007, параграф 33.

на децата под минималната възраст за носене на наказателна отговорност в обхвата на законопроект, уреждащ отклоняване от наказателно производство на наказателноотговорни лица, биха били в противоречие, както с Конвенцията, така и с основополагащи принципи на българското наказателно право, което определя минимална възраст за носене на наказателна отговорност от 14 години. Отклоняването като производство и механизмите и мерките за отклоняване са неизбежно, поради своята същност, свързани с наказателното право и концепцията за наказателна отговорност. В този смисъл включването на децата под 14 години в обхвата на законопроекта и подлагането им на процедурите и мерките, предвидени в него би означавало признаване на капацитета им да носят наказателна отговорност и би било крачка назад за системата на детското правосъдие, както и за цялостната система за наказателно правосъдие в България.

УНИЦЕФ вярва, че Министерство на правосъдието и правителството на Р. България ще осигурят най-високия възможен стандарт на прилагане на правата на детето и няма да позволят налагането на промени в законопроекта, които пряко нарушават задълженията на България като страна по Конвенцията на ООН за правата на детето и държава член на Европейския съюз.

УНИЦЕФ заявява своята готовност да продължи да подкрепя правителството в усилията му да хармонизира законодателството и правоприлагането по отношение на децата в конфликт със закона с европейските и международни стандарти в тази област, както и да предостави техническа помощ на всеки етап на законодателния процес.